

11 SINIF

SÖZEL BÖLÜM

TÜM DERSLER

**KONU ÖZETLİ
SORU BANKASI**

Copyright ©
Evrensel İletişim Yayın Dağıtım
San. Tic. Ltd. Şti.

Bu kitabın her hakkı
EVRENSEL İLETİŞİM LTD. ŞTİ.'e aittir.

Hangi amaçla olursa olsun, bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayınlayan yayınevinin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayınlanması ve depolanması yasaktır.

SÖZEL BÖLÜM

**TÜM
DERSLER**

KONU ÖZETLİ
SORU BANKASI

Zübeyde Hanım Mah. 655. Cad. No.: 15/A
Altındağ / ANKARA

Tel: (0312) 384 65 00 Faks: (0312) 384 61 00

email: evrensel@evrenseliletisim.com.tr

www.evrenseliletisim.com.tr

Yazarlar

Türk Dili ve Edebiyatı

Hasan YAŞAR

Matematik

Ünal BEKTAŞ

Devrim BEKTAŞ

Taner BOZTEPE

Tarih

Osman DEMİRBOĞA

Coğrafya

Binali TOPRAKÇI

Felsefe

Ilgım YILDIR

Genel Yayın Yönetmeni

Engin KARAPINAR

Dizgi - Kapak - Tasarım

Osman GÜRLEYİK

Redaksiyon

Sinan AYDIN

Basım Yeri

Matbaa Sertifikası No:40961

ISBN

978 - 625 - 8050 - 65 - 3

İstiklâl Marşı

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl...
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fışkıracak toprağı sıksan, şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüdâ.

Ruhumun senden, İlâhi, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar-ki şahadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder-varsa-taşım,
Her cerîhamdan, İlâhi boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerred gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünya da emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal ATATÜRK

Sevgili Öğrenciler,

Uzun bir çalışmanın sonucu oluşturduğumuz “11. Sınıf Tüm Dersler Konu Özetli Soru Bankası Sözel Bölüm” kitabımızın sizin öğrenim hayatına faydalı olacağına inanıyoruz.

Kitabımız okulunuzdaki ders kitaplarına paralel olarak yapılmış, bilmediğiniz hiçbir konuya yer verilmemiştir.

Her dersten yeterince soru çözebileceğiniz kitabımız hem konuları pekiştirmede hem de sınavlarınıza hazırlanmanızda sizlere faydalı olacaktır.

Engin KARAPINAR

***“Başarmak için önce istemek gerekir.
İsteklerinizi başarmanız dileğiyle...”***

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Edebiyat ve Toplum İlişkisi - Edebi Akımlar	8
Düşünceyi Geliştirme Yolları	14
Yazım Kuralları	20
Anlatım Özellikleri	24
Hikâye	25
Noktalama İşaretleri	34
Şiir	40
Makale	64
Sohbet ve Fıkra	65
Roman	70
Anlatım Bozuklukları	76
Tiyatro	84
Eleştiri	87
Röportaj ve Mülakat	92

MATEMATİK

Trigonometri	128
Geometri	162
Fonksiyonlarda Uygulamalar	180
İkinci Dereceden İki Bilinmeyenli Denklemler ve Eşitsizlikler	202
Çember ve Daire	218
Uzay Geometri	248
Olasılık	254

TARİH

Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti (1595-1774)	264
Değişim Çağında Avrupa ve Osmanlı	276
Uluslararası İlişkilerde Denge Stratejisi (1774-1914)	288
Devrimler Çağında Değişen Devlet - Toplum İlişkileri.....	300
Sermaye ve Emek	312
XIX ve XX. Yüzyılda Değişen Gündelik Hayat	318

COĞRAFYA

Ekosistemlerin Özellikleri ve İşleyişi	328
Nüfus Politikaları	338
Yerleşmelerin Özellikleri	340
Ekonomik Faaliyetler ve Doğal Kaynaklar	343
Türkiye’de Ekonomi.....	348
Kültür Bölgeleri	364
Küreselleşen Dünya	368
Çevre ve Toplum	378

FELSEFE

Felsefeyi Tanıma	388
Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları	389
Varlık Felsefesi	394
Bilgi Felsefesi	395
Bilim Felsefesi	400
Ahlak Felsefesi.....	401
Siyaset Felsefesi.....	406
Sanat Felsefesi.....	407
Din Felsefesi	412
MÖ 5 - MS 2. Yüzyıl Felsefesi.....	413
MS 2. Yüzyıl - 15. Yüzyıl Felsefesi	418
15. Yüzyıl - 17. Yüzyıl Felsefesi	422
18. Yüzyıl - 19. Yüzyıl Felsefesi	424
20. Yüzyıl Felsefesi	428

OKULA YARDIMCI

SINAVLARA HAZIRLIK

11 SINIF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Bilgi Evrenseldir.

EVRENSEL
İLETİŞİM
YAYINLARI

1. ÜNİTE

EDEBİYAT VE TOPLUM İLİŞKİSİ

Hangi dilde olursa olsun sözcükler ve cümleler hayatın tamamını kapsayacak şekilde oluşur, oluşturulur. Toplumda insanların anlaşmaları, birbirleriyle ilişki kurmaları sözcükler kadar sözcüklere yükledikleri anlamlarla da ilgilidir.

Edebiyat, edebiyatçı bu sözcükleri bütün incelikleriyle kullanır, bu sözcüklere yeni anlamlar yükler. Edebiyatın bu sözcüklere yüklediği anlam bir süre sonra topluma yansır. Bu, edebiyatın topluma verdiği bir kazanımdır.

Ayrıca her edebiyat, edebiyatçı içinde yaşadığı toplumdan ortaya çıkar. Bu bağlamda edebiyat bir yandan içinde yaşadığı toplumu anlatır, bir yandan da toplumun sorunları karşısında duyarlılıkla bu sorunlara çözüm üretir.

EDEBÎ AKIM

Bir düşüncüyü bir anlayışı temsil eden, bunu ürünlere yansıtan ortak tutum ve davranışa **edebî akım** denir. Her edebî akımın belirli ilkeleri vardır. Sanatçılar, küçük farklılıklarla da olsa eserlerinde benimsedikleri ilkeleri uygular.

Edebî akımların çoğunun felsefeyle de ilgisi vardır. Bu nedenle her edebî akım bir düşünsel anlayışı da içinde taşır.

Edebî akımların ortaya çıkışı Avrupa'da Orta Çağ'ı ortadan kaldıran Reform ve Rönesans hareketleriyle başlar.

Orta Çağ boyunca Batı'da sanat, ağırlıkla dinî niteliklidir ve kilisenin sınırlandırmalarına tabidir. Eğitim ve kutsal metinleri yüceltme işlevi ön plandadır. Rönesans'la birlikte "kendisinden başka bir amacı olmayan sanat" fikrinin temelleri atılır.

Hümanizm (İnancıcılık)

İnsanı önceleyen anlayıştır. İlahi yerine insaniyi ele alır. Edebiyatı, sanatı kiliseden (skolastik düşünceden) kurtarmayı amaçlar.

Klasisizm (Kuralcılık)

"En kötü kural kurlsızlıktan iyidir." anlayışıyla 17. yüzyılda merkezî otoritenin güçlenmesiyle Fransa'da ortaya çıkan sanat akımıdır. Akıl ve sağduyuya önem verilmiştir. Sanatta değişmez olan esas alındığı için değişebilir olan duygu, hayal, sıradan insanlar, doğa önemsiz bulunmuştur. Özel ve yerel değil, evrensel ve kalıcı olan işlenmiştir. Konular daha çok tarih ve mitolojiden seçilmiştir. Bireyin erdemli ve ahlaklı olması amaçlanmıştır.

Bu akımın en önemli temsilcileri: Moliere, Corneille, Racine, La Fontaine, La Bruyere, Daniel Defoe, Boileau, Malherbe, Madam De La Fayette, Fenelon, Bousset. Türk edebiyatında Şinasi, Ahmet Vefik Paşa, Direktör Ali Bey, Yusuf Kâmil Paşa. Şinasi'nin La Fontaine'den, Ahmet Vefik Paşa'nın da Moliere'den yaptığı çeviri ve adapteler klasisizmi edebiyatımızda tanıtmıştır.

Romantizm (Coşumculuk)

18. yüzyılın ikinci yarısında klasisizme tepki olarak ortaya çıkan bir akımdır. Akıl ve sağduyu yerine duygu ve hayali öne çıkarır. Sanat toplum içindir anlayışıyla toplum düzeltilmeye çalışılır. Millî ve dinî duygulara yer verilir. Doğa betimlemeleri abartılıdır. Hüzün, karamsarlık, aşk, ölüm, intihar, acı, tabiat, özgürlük gibi konular işlenmiştir. Sanatçılar eserlerinde kişiliklerini gizlememiştir. Konular işlenirken zıtlıklardan (iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin) yararlanılmıştır. Toplumun her kesiminden insana yer verilmiştir.

Temsilcileri: Voltaire, Shakespeare, Lord Byron, Goethe, Schiller, Jean Jacques Rousseau, Chateaubriand, Madame de Stael, Lamartine, Victor Hugo, Aleksandre Dumas, Alfred de Musset, Alfred de Vigny, Aleksandre Puşkin.

Türk edebiyatında Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi, Abdülhak Hamit Tarhan, Recaizade Mahmut Ekrem (Şirde).

Realizm (Gerçekçilik)

19. yüzyılda romantizme tepki olarak ortaya çıkmıştır. Duygu ve hayal yerine gözleme bağlı gerçekliğe önem verilmiştir. Yaşanma sıklığı olan konular ağırlıklı olarak işlenmiştir. Betimlemeler olayın geçtiği çevreyi ve kişileri daha iyi anlamamız için gerçekçi bir biçimde yapılmıştır. "Sanat sanat içindir." anlayışına uygun eserler verilmiştir. Sanatçılar eserlerinde kişiliklerini gizlemmiştir.

Temsilcileri: Gustave Flaubert, Stendhal, Honore de Balzac, Daniel Defoe, Charles Dickens, Hemingway, Turgenyev, Çehov, Gorki, Gogol, Tolstoy, Dostoyevski.

Türk edebiyatında Recaizade Mahmut Ekrem (roman ve öyküde), Samipaşazade Sezai, Mehmet Akif Ersoy, Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf, Ömer Seyfettin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar.

Natüralizm (Doğalcılık)

Aşırı gerçekçilik de diyebileceğimiz bu akım gözlemle yetinmemiş toplumu laboratuvar, insanı deney konusu, sanatçıyı bilim insanı olarak görmüştür. Hayatı bilimsel bir gerçeklikle ele almıştır. Natüralistlere göre insanı iyi ya da kötü yapan ya soyaçekim (kalıtım) ya da toplumdur. Sokak dilini edebiyatta kullanmışlar-

dır. Yaşamın çirkin ve iğrenç sahnelerini özellikle ele almışlardır. Eserlerde karamsarlık hâkimdir. Yazarlar kişiliklerini gizlemişlerdir. Betimlemeler kişiyi yaşadığı çevrede daha iyi tanıtmak için yapılmıştır.

Temsilcileri: *Emile Zola, Guy De Maupassant, Alphonse Daudet, John Steinbeck, Goncourt Kardeşler.*

Türk edebiyatında ise Hüseyin Rahmi Gürpınar, Nabizade Nazım, Beşir Fuat.

Parnasizm (Şiirde Gerçekçilik)

Realizm şiire yansımış şeklidir. Sanatçılar şiirlerinde dış dünyayı gerçeğe uygun biçimde eserlerine aktarmışlardır. Resimle şiir iç içedir. Resim altı şiir yazma anlayışı parnasizmle başlar. Biçim kusursuzluğuna önem verilir. Sanat sanat içindir anlayışı egemendir. Yunan ve Latin mitolojisinden yararlanmışlardır. Şiirlerinde karamsarlık vardır

Temsilcileri: *Theophile Gautier, Theodore Banville, Francois Coppee, Jose Maria de Heredia, Leconte de Lisle, Sully Prudhomme.*

Türk edebiyatında Tefik Fikret, Cenap Şahabettin, Yahya Kemal.

Sembolizm (Simgecilik)

Parnasizme tepki olarak ortaya çıkmıştır. Duygu, hayal, olay, durum şairin hissettiği sembollerle anlatılır. Anlam kapalılığı söz konusudur. Şiir sözden çok müziğe yakın bir tür olarak kabul edilir. Şiir anlaşılacak için değil, duyulmak ve hissedilmek içindir. Seçilen zaman çoğunlukla akşamdır.

Temsilcileri: *Baudelaire, Mallarme, Arthur Rimbaud, Paul Verlaine, Paul Valery, Edgar Allan Poe.*

Türk edebiyatında Ahmet Haşım, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dıranas, Cenap Şahabettin.

Empresyonizm (İzlenimcilik)

Dış dünya olduğu gibi değil, değiştirilerek ele alınır. Şiir gerçeği değil, gerçeğin bize ulaştırdığı izlenimi yansıtır. Önce resimde sonra edebiyatta etkili olmuştur.

Sembolizmin devamı sayılabilir. Dış dünyanın, sanatçının iç dünyasında bıraktığı izlenim anlatılır. Kapalı bir anlatım tercih edilmiştir.

Anlatımda duygu ve yorum ön plana çıkarılmıştır. Şiirde biçim ve kafiye öneme verilmiştir.

Dünya edebiyatında temsilcileri: *Rainer Maria Rilke, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud.*

Türk edebiyatında Ahmet Haşım, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dıranas.

Sürrealizm (Gerçeküstücülük)

İnsan gerçekliğini bilinçaltında gören ve bunu sanatta uygulamaya çalışan akımdır. Rüya, sayıklama, çağrışımlar sürrealizmin temeli sayılmıştır. Akımın kurucusu olan Andre Breton bu akımı şöyle tanımlamıştır: “Gerçeküstücülük, ister söz, ister yazı ile ya da başka bir yolla, düşüncenin gerçek işleyişini ortaya çıkarmak için başvurulan, içinden geldiği gibi yazma yöntemidir. Bu, aklın denetimi olmaksızın (rüyada olduğu gibi) her türlü estetik ve ahlak kaygısı dışında düşüncenin yazılışdır.”

Temsilcileri: *Andre Breton, Louis Aragon, Paul Eluard, Philippe Soupault, Rene Char.*

Türk edebiyatında Orhan Veli, Cemel Süreya, İlhan Berk (İkinci Yeniler), Oktay Rifat, Melih Cevdet.

Ekspresyonizm (Dışa Vurumculuk)

Önce resim sonra edebiyatta etkili olmuştur. Dış dünya değil, insanın ruh dünyasındaki gerçekler önemsenmiş ve bu gerçeklerin dışa vurulması gerektiği savunulmuştur.

Dış gözlem yerine iç gözlem yapılarak gerçeğe ulaşılabileneceği iddia edilmiştir.

Temsilcileri: *Franz Kafka, Thomas Stearns Eliot, James Joyce.*

Kübizm

Görünenin arkasındaki görünmeyeni aktarmayı amaçlayan bir akımdır. Sadece görüneni ele almak yanıltıcıdır bu nedenle nesnelerin görünmeyen yanları da düşünüş ve hissedişle açığa çıkarılmalıdır.

Fütürizm (Gelecekçilik)

Geleceği makinede, üretimde, eşitlikte gören bir akımdır. Şiirde biçim, özgürlüğü kısıtladığı için, önemsenmemiştir.

Temsilcileri: *Apollinaire, Max Jacob, Jean Cocteau, Blaise Cendrars.*

Türk edebiyatında Nazım Hikmet

Dadaizm

Savaşa karşı olan aydınların başlattığı bir akımdır. Savaşa karşı, insan varlığını her şeyin üstünde tutmayı hedeflemiştir. Kurlsızlığı benimsemişlerdir. Şiirde serbest çağrışım yöntemini kullanmışlardır.

Temsilcileri: *Tristan Tzara, Breton, Aragon.*

Egzistansiyalizm (Varoluşçuluk)

İnsanı düşünebilen (analiz yeteneği olan) bir varlık olarak ele alan ve varoluşu analiz, sentez yapabilme becerisine bağlayan bir akımdır. İnsanın varlığı mevcut düşünceleri kabul değil, bunlar arasındaki farkı görebilme ve yeni düşünceler oluşturabilmesine bağlıdır. İnsan gerçekliğini düşünsel boyutta bütün yönleriyle ele alır.

Temsilcileri: *Jean Paul Sartre, Albert Camus, Andre Gide, Samuel Beckett, Franz Kafka.*

1. ÜNİTE

1. Beşeriyette en müspet ilim ve en ince teknik esaslarına dayanan, hayatla ve kanla karşılaşmak kendileri için mukadder olan askerlik gibi yüksek bir idealist meslek dahi, içinde bulunduğu içtimâî heyette kendini anlatabilmek ve bu büyük insanlık ve kahramanlık yolculuğunu hazırlayabilmek için, uyandırıcı, hedeflendirici, yürütücü ve nihayet fedakâr ve kahraman yapıcı vasıtayı edebiyatta bulur. Bu itibarla, edebiyatın her insan ve cemiyeti ve bu cemiyetin hâl ve istikbalini koruyan ve koruyacak olan her teşekkül için en esaslı terbiye vasıtalarından biri olduğu kolaylıkla anlaşılır. (beşeriyet: İnsanlık, içtimâî: Toplumsal, hâl: Şimdi, teşekkül: Oluşum.)

Mustafa Kemal Atatürk

Parçadan aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Meslekler bile kendini anlatabilmek için edebiyata ihtiyaç duyar.
B) Edebiyatın uyandırıcı, amaçlandırıcı ve eyleme geçirici bir gücü vardır.
C) Edebiyat insanı ve toplumu eğitmede çok önemli bir araçtır.
D) Bir toplumun geleceğini korumada edebiyat önemli bir yer tutar.
E) Edebiyat fen bilimlerinin oluşmasında öncelikli kaynaktır.

2. Bozulmuş bir edebiyat sağlıklı bir toplumun ürünüdür. Bir toplum bütünüyle edebiyatına yansır. Edebiyat en etkili sanat olduğuna göre toplumdaki bozulmalara, yabancılaşmalara karşı da savaşım vermeli.

Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Toplumun ne kadar sağlıklı, ne kadar sağlıklı olduğunu o toplumun edebiyatına bakarak anlayabiliriz.
B) Edebiyat, bir toplumda ne var, ne yok hepsini herhangi bir kısıtlama olmadan açıklıkla anlatmalıdır.
C) Topluma ayna tutmayan, toplumun gerçeklerini herkesin görebileceği şekilde anlatmayan edebiyat edebiyat değildir.
D) Edebiyat etkili bir sanat olarak toplumdaki kötülöklere, duyarsızlıklara karşı mücadele etmeli.
E) Toplumu eğitmede geliştirmede önemli bir araç olan edebiyata her toplumda gereken önem verilmelidir.

3. Toplum meseleleriyle ilgilenmeyen edebiyat bence eksik, güdük bir şey olur. Bugün Batı'da yazar, çevresinin aynı zamanda en ileri düşünürü sayılıyor. Elini eteğini toplumdan çekip fildişi kulesinde kozasını ören sanatçı tipi, pencereden gözlediği komşu kızı için sararıp solan platonik âşık tipi kadar modası geçmiş bir yaratıktır.

Aşağıdakilerin hangisi bu parçanın ana düşüncesine uygun bir metin parçasıdır?

- A) Haddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmuş sana
Mey süzülmüş şişeden ruhsar-ı âl olmuş sana
B) Erişti nevbahar eyyamı, açıldı gül-i gülşen
Çerağın vakti geldi, lalezarın didesi ruşen
C) Esdikçe bâd-ı subh perîşânsın ey gönül
Benzer esîr-i turra-i cânânsın ey gönül
D) Usanmaz kendini insan bilenler halka hizmetten
Mürüvvet-mend olan mazluma el çekmez îânetten
E) Gül ruhluların misali yoktur.
Hurşidin o rengi âli yoktur.

4. Gerek kölelik döneminde, gerek feodal dönemde ve sonraki aşamalarda sanat ve edebiyatın gücüne inandıkları için bunu bağımlı kılmaya, bunu sömürü ve baskı aracı hâline getirmeye kalkışanlar da olmuştur. Ne var ki sanat edebiyat ürünleri her dönemde bağımlılığı reddederek kendi evrensel alanı içinde adalet ve barış taraftarı olmuş, karanlığı değil aydınlığı seçmiş, çirkinliği değil güzeli benimsemiş, acıyı değil mutluluğu seçmiştir. İnsanlık adına gerçekleştirilmiş hareket ve değişimlere baktığımız vakit bunu apaçık görebiliriz.

Bu parçadan aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Geçmişte bazı yöneticiler sanat ve edebiyatın gücünü kötüye kullanmaya çalışmışlardır.
B) Sanat ve edebiyat herhangi bir şeye bağımlı olmayı reddedip adalet taraftarı olmuştur.
C) Edebiyat ve sanat zaman zaman karanlığa itilmeye çalışılsa da aydınlıktan yana tavır almıştır.
D) Edebiyat ve sanat olumsuzlukları; güzeli, iyiyi göstermek amacıyla anlatmıştır.
E) Edebiyat ve sanat her dönemde kendi evrensel alanı içinde acıdan değil mutluluktan yana olmuştur.

5. Edebiyatın toplumla ilişkisi bahsinde, sıkça kullanılan benzetmelerden biri aynadır. Romandan ve gerçeklikten söz açıldığında, çok zaman Stendhal'ın (Stenhal, 1783-1842) Kırmızı ve Siyah'ında geçen meşhur cümle anılır: "Roman, uzun bir yol boyunca dolaştırılan aynadır." Bilindiği gibi, aynanın biri aydınlık ve diğeri karanlık iki yüzü vardır. Aydınlık olan ön tarafında suretimize bakıp kendimize çekidüzen veririz; arkaya, sağa, sola bakıp yansımaları izleriz. Bir edebiyat eserindeki izdüşümler, yansımalar, yankılar... aynada görülenlere benzer. Bir de arka tarafı vardır aynanın, duvara yaslı duran, kimsenin dikkat etmediği yüz. Bildiğiniz gibi oranın adı "sır"dır.

Parçada geçen "Roman, uzun bir yol boyunca dolaştırılan aynadır." sözünü edebiyatın hangi yönü üzerinde durulmuştur?

- A) Yaşanan gerçekliği açığa çıkarması
B) İnsanı en doğal hâliyle yansıtması
C) İnsan ve doğayı iç içe vermesi
D) İnsanı iç ve dış özellikleriyle tanıtmayı
E) Anlatımda gözlemi öncelemesi

6. Toplumun edebiyatla ikinci ilişki biçimi ise dönemin şair, yazar üzerindeki etkisidir. Edebiyatçı bireysel ve soyut konuları işlerken bile onun duygularını şekillendiren toplumsal gelişmelerden ve kültürden; kullandığı dil, dikkatini çeken konular ve imgeler itibarıyla kopamaz. Hayat, hayal ve dil parçalarını bir kompozisyon hâline getirirken sanatçı yalnız mıdır yoksa aklında nereden geldiğini hatırlamadığı sesler, sabit fikirler var mıdır? Anı, deneme ve soruşturmalardan bildiğimiz kadarıyla söylersek sanatçılarda onları çağıran bir ses oluyor. Toplumdan gelen bir çeşit çağrı. İşin aslı sanatçı bunu kabul etmek zorunda değildir. Fakat istese de istemese de içinde bulunduğu koşullar, çok zaman, yazarı şekillendirir.

Bu parçada asıl üzerinde durulan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Toplumun sanatçılar üzerindeki etkisi
B) Sanatçının toplumu yönlendirme gücü
C) Sanatçının toplum karşısındaki sorumlulukları
D) Sanatçı ve toplumun ortak paydada buluşması
E) Toplumun sanatçının özgünlüğünü engellemesi

7. Edebî bir olayda, tabir yerindeyse dört elebaşı vardır. Yazar/şair, eser, yayımcı ve okur. Önce toplumun bir bireyi olan yazar, istidadı ve uğraşısı nispetinde eserini ortaya koyar. Eser sözlü ya da yazılı olabilir. Yazılı olacaksa genelde bir yayıncıyla anlaşılır. Yayıncılar nalıncı keseri gibi hep kendilerine yontarlar. Aslında onlar, vasıtası ve malzemesi dil olan kitabın maddi varlığıyla ilgilendirler. Nihayet eser, okurla buluşur. Burası işin karmaşılaştığı ve edebiyatın topluma doğduğu kısımdır. Aynaya nasıl bakıldığı önemlidir, oradan yansıyan başka, insanın gördüğü ise başka olabilir. Şeyh Galip: "Âyineye baksam görürüm sûret-i yâr" diyor. İnsan, çok zaman aynada başka şeyler görmeye meyillidir. Okur da kuşkusuz, aynada gördüğüyle ilgili olarak kendine has bir yorum yapar.

Parçada yararlanılan anlatım yöntemleri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Benzetme – tanımlama
B) Örnekleme – alıntı yapma
C) Somutlama – karşılaştırma
D) Tanımlama – tanık gösterme
E) Benzetme – somutlama

B	A	V	V	D	D	E
7	6	5	4	3	2	1

1. ÜNİTE

1. “Şairin ödevi, gerçekten olan şeyi değil, tersine, olabilir olan şeyi, yani ihtimal veya zorunluluk yasalarına göre mümkün olan şeyi anlatmaktır.”
cümlesine uygun sanat akımı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Klasizm B) Romantizm C) Realizm
D) Natüralizm E) Sürrealizm

2. “Esas kural hoşla gitmek ve duygulandırmaktır. Diğer bütün kurallar sadece bu esas kurala ulaşmak için konulmuştur.” Racin’e ait bir söz. Racin Klasizmin temsilcisi.
“Şiirde iyi veya kötü konular değil, sadece iyi ve kötü şairler vardır. Kaldı ki her şey konudur.” Victor Hugo’ya ait. Hugo Romantizmin temsilcisi. Soru gözden geçirilmeli.

Bu ifadeleri söyleyen kişi aşağıdaki sanat akımlarından hangisinin temsilcisi olabilir?

A) Klasizm B) Romantizm C) Realizm
D) Natüralizm E) Sürrealizm

3. Tarih, yazılı belgelerle meydana getirildiği gibi bugünkü roman da anlatılmış veya tabiatın çıkartılmış belgelerle vücuda getirilmektedir. Tarihçiler geçmişin anlatıcıları, romancılar da bugünün anlatıcılarıdır.

Bu ifadeleri söyleyen kişi aşağıdaki sanat akımlarından hangisinin temsilcisi olabilir?

A) Klasizm B) Romantizm C) Realizm
D) Natüralizm E) Sürrealizm

4. Her şey görmekten ibarettir. Görmek ama doğru görmek. Ustalarının gözüyle değil, kendi gözlemlerle ve doğru görebilmek için daha beklemen lazım. Bir sanatçının orijinalliği, “büyük şeyler”de değil, önce “küçük şeyler”de görülür. Şaheserler, basit konular üzerindeki ayrıntılardan meydana gelmektedir.

Parçada savunulan düşünceyle aşağıdaki sanat akımlarından hangisi çelişir?

A) Klasizm B) Realizm C) Fütürizm
D) Natüralizm E) Parnasizm

5. Hiç şüphe etmem, madam, kocanızdır mutlaka, Bu mucizeyi yapan Hektor’dur ruhunuzda. İster ki, varlığıyla Troya tekrar doğrulsun, Size saklattığı bu uğurlu çocuğunun. Pirüs onu vadetti size, duydunuz demin, Madam, bir tek kelime beklerdi vermek için.

Trajediden alınan bu dizeler hangi edebiyat akımına uygun yazılmıştır?

A) Klasizm B) Romantizm C) Realizm
D) Natüralizm E) Sembolizm

6. Dış dünya değil, insanın ruh dünyasındaki gerçekler önemsenmiş ve bu gerçeklerin dışa vurulması gerektiği savunulmuştur. Dış gözlem yerine iç gözlem yapılarak gerçeğe ulaşılabileceği savunulmuştur.

Bu parçada söz edilen akım aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

A) Ekspresyonizm B) Romantizm
C) Realizm D) Natüralizm
E) Sembolizm

1. ÜNİTE

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

Tanımlama

Bir kavram veya varlığın ne olduğunun açıklanmasıdır. Daha çok öğretici metinlerde kullanılır. “Bu nedir?” sorusuna cevap verir.

Örnek:

Ahmet Haşım, “Şiir, bir hikâye değil, sessiz bir şarkıdır.” diye tanımlar şiiri; J. Cocteau, “Ne masayı anlatacağım diye masa kelimesini kullanacaksınız, ne kuşu anlatacağım diye kuş kelimesini, ne de aşkı anlatacağım diye aşk kelimesini” der; Salah Birselle Şiirin İlkeleri’nde aynı konuda şunu söyler: “Doğrusu şiirin hiçbir anlamı olmaması değil, şiirin o anlamı bağırması gerekir.” Bu tanımlardan, şiirin işlevinin anlatmak değil, duyurmak yani hissettirmek olduğu sonucuna ulaşabiliriz. İlhan Berk de “Anlamla Yola Çıkılmaz: Şiir Bir Şey Anlatmaz. Anlaşılmak İçin de Değildir” başlıklı yazısında aynı noktaya değinir.

Karşılaştırma

Birden fazla varlık ya da kavram arasındaki ortak veya farklı özellikleri ortaya koymak için kullanılan anlatım yoludur. Daha çok öğretici metinlerde kullanılır.

Örnek:

Edebiyatın vazgeçilmez iki metin türü olan roman ve hikâye, gerek yapıları gerekse anlatım biçimleri gereği sıklıkla birbirine karıştırılmaktadır. Her ne kadar ele aldıkları konular ve o konuları işleme biçimleri birbirine benziyor olsa da roman ve hikâye aslında bambaşka iki edebî türdür. Bu farklılığı ortaya çıkaran en belirgin özellik eserin kapsamıdır.

Örnekleme

Bir düşüncenin somut hâle getirilerek daha anlaşılır kılınması için anlatılan konuyla ilgili kavramlara, kişilere eserlere... yer vermedir. Düşüncenin anlaşılır ve akılda kalıcı olması amaçlanır.

Örnek:

Tanzimat’ta romantizm en rağbet gören edebî akımdır. Ahmet Mithat Efendi, Şemsettin Sami romanlarıyla; Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit Tarhan şiirleriyle romantizm akımında etkilidir.

Tanık Gösterme

Yazarın, savunduğu düşüncenin doğruluğuna okuyucuyu inandırabilmek için alanında tanınan kişilerin sözlerinden alıntı yapılmasıdır.

Örnek:

“Yalnızlık dünyayı doldurmuş. Sevmek, bir insanı sevmekle başlar her şey. Burda her şey bir insanı sevmekle bitiyor.” sözüyle sevgisizliğe isyan ediyor Sait Faik. Yaşadığımız dünyada bunca duyarsızlıkla karşılaşınca Sait Faik’e katılmamak mümkün mü?

Sayısal Verilerden Yararlanma

Düşüncenin kanıtlanabilmesi için istatistiksel bilgilerden, anketlerden ya da grafiklerden yararlanmadır.

Örnek:

Türkiye İstatistik Kurumunun Hane Halkı İş Gücü Anketi (HİA) sonuçlarına göre, 2021 yılı ilk çeyreğinde yüzde 13 olarak gerçekleşen mevsimsel etkilerden arındırılmış (MEA) işsizlik oranı 2021 yılı ikinci çeyreğinde yüzde 12,4 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 1). Geçen yılın aynı dönemi baz alındığında ise işsizlik oranı 1 puan azalarak yüzde 11,8’e gerilemiştir.

Benzetme

İki kavram veya varlığı ortak özellikleriyle ele almaktır.

Örnek:

Valery’nin tanımından hareket eden Suut Kemal Yetkin, yürüyüş ile raks (dans) arasındaki farkı, düzyazı ile şiir arasındaki farka benzeter ve “Şiir bu kadar esrarlı ve çözülemez bir terkip olduğuna göre, nesre çevrildiği zaman şiirliğini koruyan bir şiir tasavvur olunmadığı gibi, nesrin nazma sokulmasıyla elde edilen bir şiir de öylece tasavvur olunamaz. Ve gene bir öylece bir şaire şunu veya bunu anlatmalısın demek kadar manasız bir şey olamaz. Zaten şair bir şey anlatmaz, anlattığı zaman da şair olmaz.” der. İlk şiirlerin insanoğlunun dinsel törenlerine eşlik ettiği, bilinen bir gerçektir. Çağlara ve toplumlara göre şiir beğenileri, mükemmel şiirin ölçüleri değişse de iyi şiirin nitelikleri hemen hemen her dilde ve kültürde yukarıda belirttiğimiz ortaklıkları taşır.

ANLATIM BİÇİMLERİ

Açıklayıcı Anlatım

Bilgi vermek amacıyla oluşturulan anlatımdır. Yazar bir duygu ya da düşüncüyü okuyucuyla paylaşmayı amaçlar. Herhangi bir görüşe karşı çıkmadan konuya açıklık getirir. Öznel veya nesnel cümleler kullanılabilir. Tanımlama, örnekleme, tanık gösterme gibi düşüncüyü geliştirme yollarından yararlanılabilir. Daha çok öğretici metinlerde kullanılır (makale, fıkra, anı, gezi yazısı...).

Örnek:

Her devrin, her milletin kitaplara geçmiş, geçmemiş hikmetinde, konuşmayı, hiç olmazsa boş yere konuşmayı yeren, insanları susmaya davet eden sözler bulmak kabildir. Gerçi hiçbir şey söylemeden, hatta düşünmeden birbirimizin yüzüne bakmanın, kendimizi tabiat karşısında, zamanın akışında sanki kaybedivermenin büyük bir lezzeti vardır; bazen bir duruşumuz birbirimize, fikrin bir türlü kavrayamayacağı, dilin de anlatamayacağı ne emsalsiz şeyler sezdirir!

Tartışmacı Anlatım

Bir görüşe karşı çıkıp yeni bir şey söyleyen anlatımdır. Yazar bir görüş karşısında kendi görüşünü öne çıkarmayı karşı görüşü çürütmeyi amaçlıyorsa bu anlatım biçimine başvurur. Genellikle genelgeçer bir doğruya karşı yeni bir şey söylenmek istendiğinde tercih edilen anlatımdır. Daha çok öğretici metinlerden deneme, fıkra ve sohbette kullanılan anlatım biçimidir.

Örnek:

Asıl sevdiğim konuşma, düşünmeye mecbur olmandan, söylediklerime ehemmiyet verilmediğini, onların unutulacağını bilerek konuşmaktır. Yani sevdiğim, beni sevdiğini de bildiğim kimselerle konuşmak... Bazı insanlar vardır, uzun uzun, derin derin dinlerler, sonra uzun uzun, derin derin düşünürler, ona göre cevap verirler. Hem daima böyledirler. Ne oluyoruz? Ne diye kendilerine bu derece ehemmiyet verirler? Onların diyecekleriyle dünyanın hangi meselesi halledilecek? Kendilerini biraz da bırakıversinler; belki o zaman benim beklediğim sözü, sırlarını bildirecek değil, özlerini sezdiriverecek, kendilerini bana tanıttacak, benden büsbütün başka bir şey olmadıklarını, yani sadece bir insan olduklarını öğretilerecek sözü bulurlar.

Öyküleyici Anlatım

Bir olayın ele alındığı anlatımdır. Yazar bir olayla ilgili izlenimlerini paylaşma amacı taşır. Bu anlatım biçiminin en belirgin özelliği varlıkların hareket halinde olmasıdır. Yazar olayın anlatımına duygusunu katarsa sanatsal öyküleme, katmazsa açıklayıcı öyküleme olur.

Örnek:

Koca Ali en kalın, en katı demirleri mısır yaprağı gibi incelten, kâğıt gibi yumuşatan sanatını kimseden öğrenmemiş, kendi kendine bulmuştu. Daha on iki yaşındayken, sert bir beylerbeyi olan babasının başı vurulmuş, öksüz kalmıştı. Amcası çok zengindi. Gösterişe düşkün bir vezirdi. Onu yanına aldı. Okutmak istedi. Belki devlet katında yetiştirecek, büyük görevlere çıkaracaktı. Ama Ali'nin yaratılışında "başkasına gönül borcu olmak" gibi bir sızlanmaya yer yoktu. "Ben kimseye eyvallah etmeyeceğim." dedi. Bir gece amcasının konağından kaçtı. Başiboş bir adsız gibi dağlar, tepeler, dereler aştı. Adını bilmediği ülkelerde dolaştı. Sonunda Erzurum'da yaşlı bir demircinin yanına girdi. Otuz yaşına kadar Anadolu'da uğramadığı kent kalmadı. Kimseye boyun eğmedi. Gönül borcu olmadı. Ekmeğini taştan çıkardı. Alnının teriyle kazandı.

Betimleyici Anlatım

Sözcüklerle resim çizmektir. Bir yer, kişi veya durumla ilgili izlenimlerin paylaşılmasını amaçlar. Varlıkların ayırt edici özellikleriyle ele alındığı anlatımdır. Kişilerin ruhsal durumlarının ele alındığı anlatım da betimleyici anlatımdır. Yazar duygularını katarsa sanatsal, katmazsa açıklayıcı betimleme olur.

Örnek:

Vakit yaz vakti demiştik. Dağların tam misafir aldığı zamanlar. Türlü çiçekler açmış, çam kokusu nane kokusuna, püren kokusu salep kokusuna, gül kokusu sümbül kokusuna karışmış, mest eden bir koku... Ormandan efil efil bir yel eser. İncecik, okşayan bir yel. Sular şıkır şıkır. Dallarda yaz kuşlarının sesi, koyaktan bülbül sesleri gelir. Bir kayalıkta batan güneşe yönlerini dönmüş sürmeli geyikler. Bir cennet dünya ki ortalık dünya derim sana... Dünya dünya olunca işte böyle bir dünya olmalı. Olmalı da insanoğlu şöyle bir sere serpe yaşamalı.

1. ÜNİTE

1. Bir Kıyının Dört Hikâyesi'nde anlatıcı, hikâye kahramanının hareketlerini, ruhsal durumunu ayrıntılı biçimde betimler, gözlemlerini aktarır: "Belki çok kıskançtı. O kadar şaşırılmıştı ki âdeta her sene uzak köylerinden bu adaya soğan getirdiğini unutmuştu. Hafızası o kadar daralmış, bir sene evvelini hatırlamıyor gibi idi... Kayığın önüne yüzükoyun yatarı. Artık hayret bile ifade etmeyen yüzü ile bakar dururdu." Hallaç hikâyesinde birinci tekil kişi anlatıcı yaşama sevinciyle doludur. Hem doğayı hem de insanları sevmektedir. "Hayatımdan memnundum. Her şey ıslı ıslı... Bugün kimse ölmesindi. Bugün dövüş edilmesin, bugün kimse ağlamasındı." Öykülerinde gerçekçi betimlemeler yapar. Dikkatli bir gözlemcidir. İnsanları yakın çevresinden seçer, gördüğü bildiği insanları anlatır. Onları yaşadıkları çevrede gerçekçi bir şekilde verir. Diyalogdan çok betimleyerek anlatmayı tercih eder. Gözlemleriyle gösterir, tasvirleriyle anlatır.

Bu parçada yazar ağırlıklı olarak aşağıdakilerin hangisinden yararlanmıştı?

- A) Örneklemeye B) Tanımlama
C) Tanık gösterme D) Somutlama
E) Benzetme

2. Sait Faik dendiğinde akla ilk olarak Türk modern öyküsünün kurucusu olduğu bilgisi gelir. Lise yıllarında yazmaya başladığı öyküleri dönemin önemli dergilerinde ve gazetelerinde yayımlanır. Yazdıklarıyla ilgili pek çok eleştiri yapılır. Ama Sait Faik'in modern öykünün kurucusu olduğunu gerçeğini hemen herkes kabul eder. Sait Faik, modern Türk öykücülüğünün öncülerinden olup dilde ve biçimde getirdiği değişimlerle kendi has özgün biçimini kurmuştur.

Bu parçada yazar ağırlıklı olarak aşağıdakilerin hangisinden yararlanmıştı?

- A) Örneklemeye B) Tanımlama
C) Tanık gösterme D) Karşılaştırma
E) Benzetme

3. Bir ikilidir ağlamak ve gülmek. Ağlamak, sanılan aksine çaresizlik, zayıflık, güçsüzlük demek değildir bence. Gariptir belki... Ama ben ne zaman ağlayan birini görsem, içim gerçekten acısa dahi bir miktar da sevinirim. Çünkü üzülmeyi becerebilen bir kişi, sevmeyi de bir o kadar iyi becerebilir. Çünkü ağlayabilen bir insan gülmeyi de o mükemmel kıymetini belki de daha iyi anlayabilir. Bilirim ki ağlayan bir kişinin kalbi henüz nasır tutmamıştır. Yüreği katılaşmamış, duyguları bitmemiştir. Hani derler ya "Kalp ağlamazsa göz yaşı da akmaz..." İşte böyle bir şey... Sevindiğinizde, mutluluktan uçacak olduğunuzda nasıl kahkahalar atarsınız ya! Üzüldüğünüzde de dökülen gözyaşları bir o kadar değerlidir. Sinirli ve kibirli olduğumuzda, öfke ve intikam duygusu dolacağımıza, kalbimizi nasırlaştıracağımıza, gözlerimizle ağlama olgusu yerine getirmek belki de en iyisidir.

Bu parçada düşünceyi geliştirme yollarının hangilerinden yararlanmıştı?

- A) Tanık gösterme-örnekleme
B) Karşılaştırma-örnekleme
C) Somutlama-karşılaştırma
D) Örneklemeye-tanımlama
E) Karşılaştırma-tanımlama

4. Hayatın en önemli gerçeği samimiliktir. Bu itibarla, hayat ile bağı olan edebiyat, mutlaka samimi bir edebiyattır denilebilir. Hayatı en gizli, en karışık yönleriyle anlatmayan, duygularımızı tıpkı hayatta olduğu gibi saf ve derin bir şekilde duyurmayan, elemelerimizi, felaketlerimizi, açık açık yansıtmayan bir edebiyat, hayat ile ilgisiz ve sahate bir edebiyattır.

Bu parçada düşünceyi geliştirme yollarının hangilerinden yararlanmıştı?

- A) Tanık gösterme-örnekleme
B) Karşılaştırma-örnekleme
C) Somutlama-karşılaştırma
D) Benzetme-tanımlama
E) Karşılaştırma-tanık gösterme

5. Gustave Flaubert: “Ben ‘Don Kişot’u okumadan önce, ezbere biliyordum.” demişti. Bu büyük söze, Flaubert’i belki iyi anlamış olan Thibaudet’nin bile gereken önemi vermemesine şaşılır. İlk akla gelen, şüphesiz Flaubert’in “Don Kişot”u çocukluğunda dinlemiş olmasıdır. Öyleyse, büyük romancı herkesin söyleyebileceği bir şeyi söylemiş oluyordu. Bütün ünlü kitapların ortak kaderi “okunmadan bilinmek” değil midir? Kaç aydın “İlyada”yı, “Kutsal Kitap”ı, “Kur’an”ı, “İlahi Komedy”yi ya da “Leyla ile Mecnun”u okumuştur? Bununla birlikte bu kitapları “aşağı yukarı” bildiğini sanır herkes.

Bu parçada düşünceyi geliştirme yollarının hangilerinden yararlanılmıştır?

- A) Tanık gösterme-örnekleme
B) Somutlama-örnekleme
C) Somutlama-karşılaştırma
D) Benzetme-tanımlama
E) Benzetme-tanık gösterme

6. En ünlü kitaplar en az okunan kitaplardır, diyeceğim geliyor. Sözle özetlenmeye elverişli bütün şaheserler toz tutmaya mahkûmdurlar. Onları biz; istemeden, özlemeden, zahmet çekmeden kitaplıklar dışında buluruz; hava gibi, su gibi, ekmek gibi. Bilinen şeyleri yeniden bulmanın tadını çıkarmak herkesten beklenemez. Dahası var: Ölümsüz olmak tam anlamıyla ölmek demektir! Hesabı görülmüş şeylerden bize ne? Paris’te büyük adam heykellerinin önünden geçerken içimde tuhaf bir sıkıntı duyardım. Bir gün anladım ki bu sıkıntı bana o heykellerin mahkûm oldukları sonsuz yalnızlıktan geliyordu. Ne günahları vardı ki onları köşe başlarında zorla seyredilmeye, görmeden bakılmaya, okumadan bilinmeye mahkûm ettiler! Ne mutlu bana ki en çok sevdiğim sanatçıların heykellerine hiçbir yerde rastlamadım.

Bu parçada yazar ağırlıklı olarak aşağıdakilerin hangisinden yararlanmıştır?

- A) Örnekleme
B) Tanımlama
C) Tanık gösterme
D) Somutlama
E) Benzetme

7. Çehov’un, “Bir oyunda tüfekten söz edilmişse oyunun sonunda o tüfek patlamalıdır.” sözü, romanda ayrıntıların kullanılması konusunda da bir ölçü olabilir. Romanın 4. sayfasında Yusuf’un sağ elinin baş parmağı mı kesildi, bu parmak, Yusuf’un askerliğiyle ilgili olarak 164. sayfada karşımıza çıkar. Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf’ta, âdeta, “Bir romanda ayrıntılar nasıl kullanılır?” sorusunun eksiksiz cevabını vermektedir.

Bu parçada düşünceyi geliştirme yollarının hangilerinden yararlanılmıştır?

- A) Tanık gösterme-örnekleme
B) Somutlama-örnekleme
C) Somutlama-karşılaştırma
D) Benzetme-tanımlama
E) Benzetme-tanık gösterme

8. İkide bir samimiliği öne sürmek, kendini beğenmişlere vergidir. “Ben alçak gönüllüyüm, ben mütevazıyım.” demek gibi. Alçakgönüllü, mütevazı olduğunu söyleyen adamın düşüncesi nedir? “Bendeki bu değerle, bu üstünlüklerle ben gözlerimi çok yukarılara dikebilirim ya, yapmıyorum, şanıma layık olanı aramıyorum da azla yetiniyorum.” Budur onun dilinin altındaki. Samimi olduğunu söyleyen de: “Bilseniz neyim ben! Söze bir giriştim mi, kendimi sıkırmaya hacet yok, inciler, hikmetler dökülür. Güzellikler yaratmam için kendimi bırakıvereyim, yeter!” Hayır, Efendim, yetmez, sıkıverin biraz kendinizi, dedikleriniz karşınızdakilere yarayacak mı, onu düşünün.

Bu parçada düşünceyi geliştirme yollarının hangilerinden yararlanılmıştır?

- A) Tanık gösterme-örnekleme
B) Benzetme-karşılaştırma
C) Somutlama-karşılaştırma
D) Benzetme-tanımlama
E) Karşılaştırma-tanık gösterme

1. ÜNİTE

1. Kurnaz insanlar böylesi basit şeylerden tuzağa düşerler. İnsan ne kadar kurnazsa basit şeylerden tuzağa düşürüleceğinden o kadar az kuşku duyar. Çok kurnaz bir insanı özellikle de en basit şeylerden tuzağa düşürmek gerekir.

Parçanın anlatımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Açıklayıcı anlatım biçimiyle yazılmıştır.
- B) Karşılaştırma yapılmıştır.
- C) Bir öneride bulunulmuştur.
- D) Deyimden yararlanılmıştır.
- E) Benzetme yapılmıştır.

2. Biliyor musun, o sıralar durmadan kendime şunu sorardım: Neden böyle aptalım ben? Madem başkaları aptal ve ben onların aptal olduklarını kesin olarak biliyorum, öyleyse neden onlardan daha akıllı olmak istemiyorum? Sonra, herkesin akıllı olmasını beklemenin çok uzun süreceğini anladım. Bir de bunun hiçbir zaman gerçekleşmeyeceğini... İnsanların değişmeyeceğini, onları değiştirebilecek kimsenin bulunmadığını ve bunun için çaba göstermeye değmeyeceğini! Ya, böyle işte! Akılca ve ruhça kim sağlam ve güçlüyse, insanlara onun buyuracağını biliyorum artık! Kim daha yürekliyse, haklı olan da odur. Her şeyin içine tükürmekte, aldırmaçlıkta en ileri gidenler, yasa koyucu olurlar. Herkesten daha gözü pek olan, herkesten daha haklıdır! Bugüne kadar böyle gelmiş, bu bundan sonra da böyle gidecek! Bu gerçeği ayırt edemeyenler kördür!

Parçanın anlatımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tartışmacı anlatım biçimiyle yazılmıştır.
- B) Karşılaştırmalarla düşünce desteklenmiştir..
- C) Neden-sonuç anlamlı cümlelere yer verilmiştir.
- D) Tanık göstermeden yararlanılmıştır.
- E) Somutlama örneği vardır.

3. Sovyet Rusya'nın büyük şairi Vladimir Mayakovski, (Ben pek bilmem ama bilenlerin söylediğine göre kudretli bir söz sanatkârı imiş.) bazen canı sıkılıp: "İnsanlar böyle bir şekilde konuşmasa birbirleriyle geçinmeleri kolaylaşır, yeryüzünde felaket de bu kadar olmazdı." dermiş; Fransız şairlerinden Francis Jammes de (Onu oldukça bilirim, son zamanlarda rağbetten biraz düşmüştü ama doğrusu, hiç fena değildir.) bir şiirinde:

Tuhaf! Biz neden böyle düşünüp konuşuruz?

Gözyaşları, öpüşler, onlar konuşmazlar ki!...

Ama gene anlarız; ayak sesini bir dostun,

En tatlı sözlerden de daha tatlı değil mi?

diyor.

Parçanın anlatımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Açıklayıcı anlatım biçimiyle yazılmıştır.
- B) Tanık göstermeden yararlanılmıştır.
- C) Örnekleme yapılmıştır.
- D) Deyimlerden yararlanılmıştır.
- E) Tanımlama yapılmıştır.

4. Fenerin ışığı yolun üstüne bir daha düştü; Suat uzaklaşmış bile; tek balığını sallıyor elinde. İstasyona yedi dakikada, evine on dakikada varır. Döndüm. Denize inen yolun başında ışığın sandalı aydınlatmasını bekliyorum. Sandal çırpıntılı ışığın içindeyken atıyorum balığı. Kut, kof, katılmış katılığın sesi geliyor. Eve gitmek uzun sürer. En azından on beş dakika; üşeniyorum. Usanç geldi bu yoldan. Babam kızmış, kapının sürgüsünü gene sürdürmüştür anneme. Otele gitsem. Ömrümde giremedim, gıcırtılı, esnedi esneyecek gibi duran kapısından içeri.

Yıllardır da geçerim önünden. Ne zaman gelecektim sanki. Yatağımı, evimi severdim şimdiye kadar; oda demeli, oda demek daha doğru olur. Odamı, yalnız odamı severdim. Ondan da soğuttular sanki beni. Garip olacak, kılığım da pek uygunsuz, aldırma. Kapı sürgülü olsa bile bodrum penceresinden girerdim. O da olurdu. Otel, oteli denemeli. Yeni bir oda görürüm, sırası gelmişken...

Parçada hangi anlatım biçimleri kullanılmıştır?

- A) Betimleme – öyküleme
- B) Açıklama – tartışma
- C) Öyküleme – tartışma
- D) Betimleme – açıklama
- E) Öyküleme - açıklama

5. Kamyon, Zincirli Han'ın dar ve basık kapısından, yan duvarlara sürtünüp sıvaları dökerek ve üzerine bağlanmış sepetlerle çuvalları dört tarafa fırlatarak ıkına sıkına çıktı. Şoför bir eliyle direksiyona yapışmış, dört metre genişliğindeki sokağın karşı tarafındaki berber dükkânlarına girmeden sola manevra yapabilmeye uğraşıyor, öteki eliyle de ağzına peynirli pide tikiyordu. Toz, çamur, benzin, makine yağı tabakalarının altında elbisesinin ve yüzünün rengi pek belli olmayan şoför yamağı arka tarafta durmuş, iki yana koşarak şoföre: "İleri!.. Geri!.. Yana!.." diye işaretler veriyor, bir taraftan da soğan ekmek tıknıyordu. Kamyon, içindeki yirmi iki müşterisiyle beraber sokağa çıkıp biraz ilerledikten sonra durdu. Uzaktan doğru koşup gelen bir çocukla, otomobilde heybesini bacaklarının arasına almış değirmi sakallı birisi fiskos edip konuşmaya başladılar.

Parçada ağırlıklı olarak hangi anlatım biçimi kullanılmıştır?

- A) Betimleyici anlatım B) Öyküleyici anlatım
C) Tartışmacı anlatım D) Açıklayıcı anlatım
E) Öğretici anlatım

6. Bir söylediğimi bir kere daha söylememe, bildiği bir hikâyeyi bir de benim anlatmama katlanmak istemeyen dosta güvenmem, güvenmem ama insaf etsin, onları bir kere daha dinlerse ne çıkar? Vakti pek mi kıymetli?.. Beni susturup başından savmak istiyorsa o başka... Ama hayır, oturup konuşacağız, boş saatlerimizi beraber geçirmek için buluşmuşuz, çalışıyoruz, bunun için de birbirimize, hiç olmazsa geçici bir ilgi uyandıracak şeyler söylemek istiyoruz. Ama benim kendisine mütemadiyen yeni şeyler, hiç duymadığı şeyler anlatmamı bekliyorsa konuşmamız öyle uzun sürmez. Dünyada söylenilmedik söz yoktur derler. Biz de birbirimizden imkânsız meziyetler beklemeyelim; karşımızdakinin söyleyebileceklerinin çoğunu elbette biliriz, varsın anlatsın, bir ihtarla onu küçük düşürmemize hiçbir lüzum yoktur.

Parçada ağırlıklı olarak hangi anlatım biçimi kullanılmıştır?

- A) Betimleyici anlatım B) Öyküleyici anlatım
C) Tartışmacı anlatım D) Açıklayıcı anlatım
E) Öğretici anlatım

7. Artık her hakarete, istiskale, gülünç olmaya razı olarak müdürün odasına girdi. Meseleyi olduğu gibi müdüre anlattı. Olmazsa, terfiden vazgeçerek, eski vazifesine iade edilmesini, tek, eline bir mühür verilmesini rica etti. Bunları söylerken utancından, nohut iriliğinde ter döküyor, soluk mavi gözleri, şefkat ve merhamet dilenen bakışlarla, müdürün gözlerinde değil, odanın eşyasında falan geziniyordu. Müdür, meğer hâlden anlar bir adammış. Bıyık altından güldü ve işi derhâl kavradı... Bir çaresine bakacağına dair söz verdi. Hemen o gün "...” memurluğunun mutlaka bir mühre ihtiyacı olduğunu, işlerin böyle bir mühürü icap ettirdiğini yukarıya yazdı. Dereceden dereceye geçerken bu mühür işi, hakikî ve resmî bir lüzum hâlini aldı. Günün birinde mühürün Darphane'ye ısmarlandığına, gelince hemen gönderileceğine dair cevap geldi.

Asaf Akçıl, mademki bir yolu varmış, neye bu kadar çektim, diye hayıflanıyor, karısına her gün yeminlerle teminat veriyor ve günleri iple çekiyordu. Çok geçmeden, "mühür" bir bez kese içinde postadan çıkıp Asaf Akçıl'ın imdadına yetişti. Bu tabii kullanılmamış, yepyeni bir mühürdü.

Parçada hangi anlatım biçimleri kullanılmıştır?

- A) Betimleme – öyküleme
B) Açıklama – tartışma
C) Öyküleme – tartışma
D) Betimleme – açıklama
E) Öyküleme – açıklama

8. Sabahattin Ali, Cumhuriyet Dönemi'nin başlarında toplumcu gerçekçi anlayışla hikâyeye, roman ve şiir türünde eserler verdi. Olay hikâyesi geleneğini kendine özgü, farklı bir tarzla sürdürdü. Cumhuriyet'in ilk yıllarında edebiyatta görülen köye ve köylü yaşamına ve sorunlarına yönelik, Sabahattin Ali'nin eserlerinde önemli bir yer tuttu. Yazar yakından tanıdığı köy ve kasaba insanların mizacını, yaşayışını, sorunlarını eserlerinde konu edindi.

Parçada ağırlıklı olarak hangi anlatım biçimi kullanılmıştır?

- A) Betimleyici anlatım
B) Öyküleyici anlatım
C) Tartışmacı anlatım
D) Açıklayıcı anlatım
E) Lirik anlatım

D	A	C	B	A	E	E	E
8	7	6	5	4	3	2	1

1. ÜNİTE

YAZIM KURALLARI

Birleşik Sözcüklerin Yazımı

A. Birleşik ad, ad soylu sözcükler, anlam, tür ya da ses kaymasına uğrayarak bitişik yazılır.

a) Anlamca kaynaşmış birleşik ad, ad soylu sözcükler, birleşigi oluşturan sözcüklerden en az birinin kendi anlamından uzaklaşmasıyla oluşur ve bitişik yazılır.

Hanımeli, semizotu, kargaburnu, Eskişehir, Çanakkale, hiçbir, birçok, birkaç...

b) Tür kayması yoluyla oluşan birleşik adlar birleşigi oluşturan sözcüklerden en az biri tür değişikliğine (eylemken birleşik ad içinde yer alma) uğrayarak oluşur ve bitişik yazılır.

Uçaksavar, gecekondur, vatansever, verkaç, oldubitti, kapkaç, uyurgezer...

c) Ses kayması yoluyla oluşan birleşik ad, ad soylu sözcükler sözcüklerden en az birinde ses düşmesi yoluyla oluşur ve bitişik yazılır.

Nasıl, birbiri, kahvaltı, pazartesi, sütlaç...

B. Birleşik Eylemler:

a) Kurallı birleşik eylemler (iki eylemin birleşmesinden oluşan birleşik eylemler) bitişik yazılır.

Yapabilir, gelmeyebilir, uyuyakalmış, bakadurdu, süregeliyor, kaçırılmış, durayazdı...

b) Yardımcı eylemlerle kurulu birleşik eylemler (bir adla et-, ol-, eyle-, kıl- eylemlerinden birinin birleşmesiyle oluşan birleşik eylemler) birleşme sırasında ünsüz türemesi ya da ünlü düşmesi varsa bitişik yoksa ayrı yazılır.

Yardım ediyor, teslim oldu, terk etti, yok olmuş, arz ederim, fark etmiyormuş, hissetti

Devroldu, kaybolmuş, zannetti, affetmiş...

Uyarı: darbetmek, gasbetmek, cemolmak kalıplaştığı için bitişik yazılır.

c) Anlamca kaynaşmış birleşik eylemler (içinde eylem olan deyimler) ayrı yazılır.

Ateş püskürüyor, göz atmış, dalga geçiyor, dil dökmüş, yol verdi...

Büyük Harflerin Kullanımı

A. Cümle büyük harfle başlar: Gün doğmadan neler doğar.

Cümle içinde tırnak veya yay ayraç içine alınan cümleler büyük harfle başlar ve sonlarına uygun noktalama işareti (nokta, soru, ünlem vb.) konur:

Sait Faik Abasıyanık: "Dünyayı güzellik kurtaracak." der.
İki noktadan sonra gelen cümleler büyük harfle başlar:
Senden bir tek şey istiyorum: Sorumluluklarını unutma.

Uyarı: İki noktadan sonra cümle ve özel ad niteliğinde olmayan örnekler sıralandığında bunlar büyük harfle başlamaz:

Pazardan birçok şey aldı: domates, patlıcan, biber...

B. Özel adlar büyük harfle başlar:

1. Kişi adlarıyla soyadları büyük harfle başlar: *Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü...*

2. Kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar: *Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, Kaymakam Ali Bey, Mareşal Fevzi Çakmak...*

Akrabalık adı olup lakap veya unvan olarak kullanılan kelimeler büyük harfle başlar: *Baba Hasan, Dayı Kemal, Hala Sultan, Nene Hatun; Gül Baba, Susuz Dede, Telli Baba vb.*

Uyarı: Akrabalık bildiren kelimeler küçük harfle başlar: *Sultan ablama gittim.*

3. Cümle içinde özel adın yerine kullanılan makam veya unvan sözleri büyük harfle başlar: *İstanbul'dan gelenleri Kaymakam karşıladı.*

4. Saygı bildiren sözlerden sonra gelen ve makam, mevki, unvan bildiren kelimeler büyük harfle başlar: *Sayın Bakan, Sayın Rektör.*

5. Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar: *Müslümanlık, Müslüman; Hristiyanlık, Hristiyan; Musevilik, Musevi; Budizm, Budist; Hanefilik, Hanefi...*

6. Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar: *Merkez, Neptün, Satürn; Halley vb.*

7. Düşünce, hayat tarzı, politika vb. anlamlar bildirdiğinde doğu ve batı sözlerinin ilk harfleri büyük yazılır: *Biz Tanzimat'tan sonra Doğu ile Batı arasında kaldık.*

Uyarı: Bu sözler yön bildirdiğinde küçük yazılır: *Anadolunun doğusu, İstanbul'un batısı...*

8. Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve deniz, nehir, göl, dağ, boğaz vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar: *Ağrı Dağı, Aral Gölü, Asya Yakası, Konya Ovası, Çanakkale Boğazı, Dicle Irmağı...*

Uyarı: Özel ada dâhil olmayıp tamlama kuran şehir, il, ilçe, belde, köy vb. sözler küçük harfle başlar: *Ankara ili, Çankaya ilçesi, Tekke köyü...*

9. Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adlarında geçen mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak kelimeleri büyük harfle başlar: *Yaşamkent Mahallesi, Atatürk Bulvarı, Karaköy Meydanı, İlkiz Sokağı...*

10. Saray, köşk, han, kale, köprü, kule, anıt vb. yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar: *Topkapı Sarayı, Onur Han, Çankaya Köşkü, Ankara Kalesi, Galata Köprüsü, Bilge Kağan Anıtı...*

11. Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğunda, yer adının ilk harfi büyük yazılır: *Hisar'dan, Boğaz'dan, Köşk'e, Külliye'ye...*

12. Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge adlarının her kelimesi büyük harfle başlar: *657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Türk Bayrağı Tüzüğü...*

13. Kurum, kuruluş, kurul, merkez, bakanlık, üniversite, fakülte, bölüm, kanun, tüzük, yönetmelik ve makam sözleri asılları kastedildiğinde büyük harfle başlar: *Türk Dil Kurumu toplandı. Yakında Kurum yeni sözlük çıkaracak.*